

Het jaar rond

Praktische -en achtergrondinformatie over
de jaarfeesten in de kleuterklas

Rudolf Steinerschool Haarlem

Schooljaar 2015/2016

Beste ouders,

In dit boekje vind u alle informatie over de jaarfeesten die we in de kleuterklassen vieren. U kunt over elk jaarfeest de achtergronden lezen en u zult alle praktische informatie rondom elk jaarfeest kunnen vinden. Actuele veranderingen treft u in de nieuwsbrief die maandelijks uitkomt.

Wij willen u vragen om niet expliciet over de inhoud van de jaarfeesten met uw kind(eren) te spreken want er kan altijd iets veranderen. Bovendien is het goed dat uw kind(eren) onbevangen en vanuit de stroom het feest tegemoet gaat.

Hartelijke groeten,

De kleuterjuffen

Juf Rita, juf Astrid, juf Daphne, juf Jitske, juf Meeta, juf Dulcibelle, juf Annemieke en juf Sarah

Michaël

In de middeleeuwen is men begonnen het feest te vieren van de aartsengel Michaël.

Dit wordt van oudsher op de 29^e september gevierd. De engel Michaël versloeg de draak en verjoeg hem uit de hemel. Hij is de engel van de goede wil, de strijder tegen het duister, de schenker van de innerlijke moed.

Hij wordt meestal afgebeeld met zwaard en weegschaal. Het zwaard is een attribuut om te strijden. Het hanteren van het zwaard vergt onderscheidingsvermogen en ik-kracht. De weegschaal is het attribuut om af te wegen. Het geeft de mogelijkheid een evenwicht te vinden. De schalen van de weegschaal zijn van koper, het metaal van de hartswarmte.

In de Michaëlstijd vindt een seizoenswissel plaats van de zomer naar de herfst. Ook is het de tijd van de zonnewende. De aarde ontvangt minder kracht van de zon. Met dit wegtrekken van de zon, verlaten ook de groeikrachten de aarde. De bomen worden kaal, dorre bladeren vallen neer, vlinders, kevers en andere insecten verdwijnen voor de winter en vogels zoeken het warmere zuiden op. Weer andere dieren hamsteren nu en trekken zich terug voor een winterslaap. De natuur sterft, maar niet zonder de kiem achter te laten voor nieuw leven. In de zaden en vruchten die ons nu worden geschonken schuilt de kracht die ons helpt om de wintertijd te kunnen doorstaan.

Ook wij mensen trekken naar binnen en zijn nu meer aangewezen op onszelf. We zijn actiever in de geest. Moed wordt verzameld om onszelf te kunnen zien tussen de verschillende polen; opkomst en ondergang, goed en kwaad, licht en duisternis, leven en dood.....

Michaël geeft ons moed om de winter door te komen. De wind, die zich meer van zijn krachtigere kant laat zien in dit jaargetijde, waait alles van ons af. Het biedt ons de tegenkracht die ervoor zorgt dat we staande blijven en niet om waaien.

Met de kleuters leven we met de seizoenen; we vieren het feest van Michaël in de vorm van een oogst-, herfst- en dankfeest. In de klas zijn we van tevoren al druk bezig met de voorbereidingen: We maken appelmoes en bakken brood. Ook versieren we de klas met allerlei zongerijpte heerlijkheden als rozenbottels, eikels, kastanjes en hop.

Het Michaëlsfeest praktisch

Op vrijdag 25 september vieren we het Michaëlsfeest.

Wandelen:

We maken een wandeling naar de groentetuin, Vrij Waterland. Onderweg zingen we verschillende Michaëls -en herfstliedjes.

Als we in de groentetuin aankomen, zien we daar onder een appelboom het appelvrouwtje zitten. Het appelvrouwtje symboliseert Moeder Aarde. Zij geeft aan ieder kind met eerbied iets van de oogst van de aarde. Dit waardevolle geschenk is een glanzend appeltje dat met een zacht doekje gegeven wordt. Voor de kinderen is dit een gewichtig moment. De stemming is dan ook vol van respect, er wordt gefluisterd en de appeltjes worden bewonderd. Elk kind poetst zijn appeltje nog meer op.

Appels en peren zijn ijzerhoudende vruchten; ijzer geeft ons kracht. Vruchten en granen zijn door de zon gerijpt en dragen dus veel warmte in zich; warmte wordt door koper gesymboliseerd. Zo worden de symbolen van Michaël, kracht/warmte en koper/ijzer, door de kinderen beleefd.

Wanneer we weer op school terug komen eten we ons heerlijke eigen gebakken feestbrood, appelflappen of pannenkoeken. Hierbij drinken we appelsap of we maken een vruchtenbowl.

Aan het einde van de dag sluiten we het feest af met een speciaal Michaëlsverhaal.

Sint Maarten

"Omstreeks 334 - het was winter en zeer koud - reed Martinus, een jong Romeins officier naar de poort van de stad Amiens. Bij de poort zat een bedelaar, die om een aalmoes vroeg. Martinus nam zijn zwaard, sneed zijn mantel doormidden en schonk één helft aan de bedelaar.

In de nacht die hierop volgde had Martinus een droom. Hij zag Christus voor zich en deze droeg de halve mantel, die hij aan de bedelaar had gegeven... En helder klonk zijn stem: "Ziet, Martinus heeft mij met dit kleed omhuld".

Martinus bekeerde tot het Christendom en werd later de eerste heilige van de R.K. kerk."

Het Sint Maartensfeest op 11 november, het feest tussen Michaël en Kerstmis. Je zou het kunnen zien als het allereerste begin van de adventstijd. Het is nu veertig dagen voor Kerstmis. We spannen de boog tot veertig dagen na Kerstmis, als we Maria Lichtmis vieren.

Er zijn vele manieren om dit feest te benaderen, maar wat is nu eigenlijk het thema van Sint Maarten? Sint Martinus deelde zijn mantel met de bedelaar: de één gaf, de ander ontving. Geven is een kunst, maar ontvangen niet minder. Jonge kinderen moeten en mogen nog veel ontvangen, ze mogen a.h.w. zichzelf nog vullen met het goede van de wereld. Jonge kinderen zijn nog de ontvangers. In een lange stoet lopen zij al zingend rond en ontvangen van "de rijkdom" een "lekkertje". De wat grotere kinderen worden de gevers op dit feest door bijvoorbeeld hun lantaarn weg te geven aan een ander.

Opvallend bij Sint Martinus is dat hij niet de hele mantel schenkt, maar de helft. Hierin is een zekere terughouding te bemerken. Terughouding, afwachting, dat is een houding die echt past in de adventstijd. Het duurt nog zes weken totdat we het Kerstfeest vieren. Wat een terughouding is hier nodig, nu de kerstmarkten hun deuren al hebben geopend en de Sinterklaaslekkernijen al wekenlang in de winkel liggen. Van ons volwassenen vraagt het bewustzijn. Je steeds weer afvragen: hoe ga ik met deze dingen om? Het beeld van Sint Martinus kan ons hierbij een hulp zijn. We hoeven het de kinderen niet uit te leggen, het zou afbreuk doen aan het prachtige verhaal. Ze begrijpen a.h.w. met hun ziel waar het om gaat. Wat een rijkdom!

De kinderen lopen in een optocht met een uitgehold knolletje met een lichtje erin. Voor het oog daalt in november de uiterlijk waarneembare zon in de aarde, d.w.z. zij komt steeds later op, gaat later onder en haar hoogste punt aan de hemel wordt lager.

Door het oogsten van knolgewassen halen wij het licht uit de aarde naar boven. Een knolletje met een lichtje, als beeld van de "verdwijvende" zon en ons eerste lichtje op weg naar Advent.

Sint Maarten, het feest van het eerste lichtje, dat aarzelend brandt in onze uitgeholde knolletjes. We moeten het nog behoeden!

Het is fijn om bijvoorbeeld 's morgens en 's avonds je er bewust van te zijn hoe het licht wordt en hoe de duisternis invalt. Als je bijvoorbeeld iedere dag op dezelfde tijd naar school gaat merk je daar heel geleidelijk aan verschil in. Heerlijk om de laatste dagen voor het feest te beleven, dat bij het aangaan van de school het haast te donker is om de kinderen zonder licht te ontvangen.

We wachten echt op het eerste lichtje, we hebben het nodig en het mag groeien tot het met Kerstmis één groot licht geworden is. Langzamerhand zal het licht dan weer afnemen, totdat we met Maria Lichtmis merken, dat het licht buiten weer terug gekomen is.

Het Sint Maartenfeest praktisch

Optocht:

Op woensdag 11 november bent u om 12.15 uur welkom in de klas om het feest met ons mee te vieren.

De kleuterklassen lopen, met hun eigen uitgeholde knolletje in de hand, al zingend in een lange stoet door de verduisterde kleuterklassen. Ouders blijven in de klas en zien de stoet zingend voorbij gaan.

Daarna eten we "Sint Maarten soep" en de kinderen krijgen een koekje, of iets anders lekkers. Ondertussen luisteren we in stilte(!) naar een Sint Maarten verhaal.

Knolletje kopen:

In de dagen voorafgaand kunt u via de kleuterjuffen een knolletje of pompoen tegen een kleine vergoeding kopen.

Knolletje uithollen:

Uithollen in de klas:

Op een dag die u t.z.t. op het prikbord kunt lezen bent u welkom in de klas om samen met uw kind(eren) het knolletje uit te hollen en te versieren met zonne, maan en sterren...

Neemt u zelf scherp en stevig materiaal mee? Bijvoorbeeld houten plank, scherp(e) mes(jes), appelboor, lepel, 'meloenbollepel' e.d.

Uithollen thuis:

U holt de knol of pompoen thuis uit en neemt deze op de ochtend van het feest mee naar school.

Knol uithollen. Hoe ga je te werk?

- De binnenkant: Snijdt van de bovenkant van de knol een plak van zo'n 2a3 cm.
- Hol de knol uit door een appelbor, mes, guts, etc. in de knol te steken en dan met de lepel de losgemaakte stukjes eruit te scheppen.
- Doe dit net zo lang totdat de knol voldoende uitgehold is. De wanden van de knol moeten ongeveer 1 cm dik blijven.
- De bodem maak je vlak; met een uitholling voor het waxinelichtje.
- De buitenkant: snij met een scherp mesje voorzichtig, zon, maan en sterren in de buitenkant van de knol zonder door de wanden heen te steken, de knol blijft dus 'dicht', de figuurtjes worden er a.h.w. afgeschild.
- Van de pulp uit de knol maken we soep.

Glazen potje mee:

Wilt u uw kind in week 44 een glazen potje meegeven? Deze gaan we mooi beplakken en er kaarsjes in laten branden.

Sinterklaas

- Germaanse invloeden:

* God Wodan (Odin)

* reed op een paard met 8 benen zodat hij in 2 werelden kon rijden. De mensen ervaarden hem vooral in storm en wind. Net als onze Sint.

* Hij keek bij de mensen naar binnen en schonk hen gaven.

* De mensen offerden de goden eten. De naklank v deze offergaven zijn sint lekkernijen.

* Wodan zat op een zetel en kon dan alles zien wat er in de wereld gebeurde. Sint weet ook alles.

* 2 zwarte raven Hugin (gedachte) en Munin (geheugen) brachten Wodan berichten over de aarde.

> Zwarte Piet.

* Wodan inspireerde de mens via zijn nachtbewustzijn. Sint rijdt ook 's nachts.

* Men offerde aan Wodan en zijn paard.

* Wodan gaf de mens hun taal. Nu zingen wij voor Sint.

* Wodan veroverde voor de mens de mede (die de geest in beweging zet). Dat zet ons aan tot dichten.

* Wodan gaf het volk de Runen (soort schrift). Chocoladeletters en banketstaven.

* Wodan droeg een speer (trefzekerheid vd levende gedachten). Sint draagt een bisschopsstaf.

- Christelijke invloeden:

* Sint Nicolaas, bisschop van Myra, werd geboren op 270 n Chr. in klein Azië (nu Turkije).

* Hij zei: "Help elkaar en kijk met liefde naar elkaar. Sint geeft nu kado's. Zo goed zijn als sint Nicolaas.

* Beeld met 3 gouden appeltjes. Appeltjes van Oranje? Appel des levens die verjongende kracht schenkt. Kind in ons terug vinden/voelen.

- Beeldtaal:

* Sint & Piet: ons hogere "Ik". Wanneer we 's nachts slapen rijdt onze "Sinterklaas" (ons Ik) over ons dak (hoofd) en geeft Zwarte Piet (het onderbewuste, schaduwkant) door onze schoorsteen waar ons kacheltje staat (hart) te kijken. Onze daden worden gewogen, waarna Zwarte Piet ons karma (lot) in onze schoen doet waarop we ons verder kunnen ontwikkelen.

Piet is ook grenzen verkennen. Surprises ed. Niet bij kleuters.

* Boot uit Spanje: over water=uit andere wereld.

* Spanje: "Chateau d'Espangne" betekent luchtkasteel.

* rode mantel, wit paard. Rode ruiter. Floris & Blanchefleur en Parcival, zoeken naar de graal.

Verhalen van de Rosenkruisers. Verhalen v hun voedden het fantasierijke kind in de mens.

* Kleuren rood, wit zwart: rood kleur v bloed (rozenrood = gelouterd bloed), wit = reinheid.

Rijden op wit paard betekent reine gedachten, rein bewustzijn. Zwart: geaard zijn.

* De Schoen: Hiermee lopen wij ons levenspad. De "Gaven" hierin zijn de consequenties v onze daden. Wat Sint erin doet kan ons helpen op onze weg, want hij kent onze levensweg en karma.

* Schoorsteen: open verbinding met de hemel.

* Creativiteit en humor: Sinttijd daagt iedereen uit om zich liefdevol en fantasierijk in de ander te verdiepen en met veel creativiteit en humor die ander iets te schenken dat hem of haar kan helpen op zijn levenspad.

- **Het Sinterklaasfeest praktisch**

Cadeau:

De kinderen krijgen elk jaar van Sint een cadeautje uit de zak. Deze cadeautjes worden door de ouders gemaakt. Elk jaar maken we iets anders. U hoort t.z.t. per klas wat dit jaar het cadeau zal worden.

Er zal ongeveer 3 weken voor het feest een werkvond zijn om met elkaar te werken aan het Sint cadeau (soms gecombineerd met een ouderavond). De datum hiervoor vind U t.z.t. op het prikbord van de klas.

Verkleeden:

Natuurlijk verkleeden kinderen zich graag als Pietje of Sinterklaas. Toch willen wij u vragen de kinderen pas in de laatste week voor het feest (week 48) eventueel verkleed naar school te laten komen.

In de klas hebben we voor het vrije spel ook verkleedkleden hangen waar de kinderen in de Sinterklaastijd mee kunnen spelen.

Op tijd!

Vrijdag 4 december komen Sint Nicolaas en zijn Pieten onze school een bezoek brengen. Het is belangrijk dat alle kinderen op tijd naar school worden gebracht en op tijd in de klassen zijn!

Sint en zijn Pieten zullen namelijk direct na de ochtendopening langs de kleuterklassen lopen en zwaaien.

Winter

Advent, kerst, 3 koningen, Maria Lichtmis

Rond 21 december, als de zon het sterrenbeeld van de steenbok binnengaat, valt de winterzonnewende. Daarmee begint volgens de kalender de winter. De zon heeft haar diepste punt bereikt en de dagen worden langzaam maar zeker weer korter. De aarde heeft alle levenskrachten weer teruggetrokken en ziet er uiterlijk levenloos en kaal uit. Als het vriest, geeft de anders zo zachte grond onder onze voeten niet meer mee. De wereld houdt als het ware haar adem in. Zo ook kan de mens zijn adem inhouden door zich te bezinnen, na te denken over zichzelf. Buiten is het donker en koud. Er wordt gezelligheid en licht in huis gehaald. Met kerstmis wordt in een ingetogen sfeer de verlosser ontvangen in de gestalte van een kind. Het licht in de mens kan geboren worden.

Koning Winter is duidelijk aan de regering. De lucht is helder en fris. Sneeuwvlokken dwarrelen als kristallen sterretjes omlaag. Van half december tot begin maart kan hij zijn gang gaan. Hij laat het vriezen en sneeuwen zoveel hij wil en de kinderen genieten van alle speelmogelijkheden die de winter met zich meebrengt. De dunne ijs-vliesjes die op de plassen liggen; het maakt een heerlijk krakend geluid als je erop gaat staan. Ze genieten van de sneeuw en rijden sleetje, schaatsen, maken sneeuwpoppen en gooien sneeuwballen. Kortom: winterpret en bezinning.

In de klas vieren we, vier zondagen voor kerstmis (in de klas vier maandagen), advent. De tijd van verwachting. Dat is een lange tijd, zodat we ook heel langzaam aan deze tijd kunnen werken, elke week steken we één kaarsje van de adventsschaal aan. Totdat alle vier de kaarsen branden en kunnen groeien tot het grote licht van het kerstfeest.

Elke ochtend zal de klas verlicht worden door kaarslicht in glazen potjes. Op de seizoentafel daalt de engel Gabriël elke dag een treetje van de hemelladder naar beneden om ons het Kerstkind te brengen.

Allemaal maken we ons eigen kerststalletje met Maria en Jozef, het osje en het ezeltje en het kindje Jezus. Hier werken we van 1^e advent tot kerstmis aan. Elke dag een beetje verder.

Vanaf de 2^e advent spelen we het kerstspelletje. In de laatste voor de kerstvakantie zullen we dit spelletje aan u laten zien.

Na de kerstvakantie spelen we 2 weken het drie koningen spelletje. De 3 wijzen uit het Oosten, Melchior, Balthasar en Caspar, hebben ook gehoord van de geboorte van het koningskind en gaan Hem bezoeken met hun gaven Goud, Wierook en Mirre...

We maken de verrekijkers van de koningen waarmee zij naar de ster kijken, we maken van bijenwas de koningen en hun kamelen in de woestijn en de oudste kinderen vouwen een ster van vloeipapier die we op het raam plakken.

Het is nu hartje winter, tijd voor het ochtendspel van "Olle skitocht"! Olle heeft van zijn vader en moeder nieuwe ski's gekregen en beleeft tijdens zijn eerste skitocht allerlei avonturen. O.a. een ontmoeting met koning Winter in zijn paleis.

We maken sneeuwpoppen van wol, sneeuwtransparantjes en de oudste kinderen maken hun eigen vogelhuisje.

Dan is het 2 februari, Maria Lichtmis. Het feest van het steeds sterker wordende daglicht, het feest ter herinnering aan het reinigingsoffer dat Maria in de tempel opdroeg, veertig dagen na de geboorte van Jezus. In een schaal met water branden we, in drijvende notendopjes, de stompjes kaars op die we nog over hebben van het kerstfeest. Hiermee sluiten we de vele lichtfeesten van de afgelopen herfst en winter af.

Tot slot

De winter in theorie

De winter is een van de vier seizoenen in de gematigde en polaire streken. Wat we veel horen maar niet klopt, is dat de koude periode zou ontstaan doordat de aarde verder verwijderd staat van de zon. Het tegendeel is juist. In de koude periode staat de aarde dichterbij de zon dan in de zomer. De afstand van de aarde tot de zon heeft alleen geen invloed op de temperatuur op aarde. Het is de schuine stand van de aardas die de verandering van temperatuur op aarde veroorzaakt. In de winter staat op het noordelijk halfrond de aardas van de zon af gewend, en in de zomer juist naar de zon toe gericht.

Oorspronkelijk deelde men in onze streken het jaar in in slechts 2 seizoenen, zomer en winter, en later in 3 seizoenen; zomer, winter en lente. Jaren werden geteld als *winters* (bijvoorbeeld na 17 winters is *na 17 jaren*).

Het woord winter stamt van het Oud Hoogduitse woord *uuintar*, *wintar* of *uuntar*, dat door het 1ste Latijns-Duitse woordenboek *Abrogans* wordt gelijkgesteld met het Latijnse woord *hiems* in de betekenis van *onweer* (*unuuitari*) of *vrieskou* (*frost*), maar dat tegenwoordig als *winter* vertaald wordt. In verwante talen is het woord *vetr* (Oudnoors), *vintrus* (Gotisch), *winter* (Engels en Oud Engels, Duits, Deens). In de Indogermaanse taalgroep is het woord 'winter' waarschijnlijk verwant met het woord 'water', en is de winter dus te beschouwen als het natte seizoen.

Het adventsfeest praktisch

Maandag 30 november vieren we 1 advent. De klas zal geheel in adventssfeer versierd zijn. Op de grond, in het midden van de klas, ligt een grote spiraal van dennentakken. De kinderen zullen deze spiraalvorm in en uit lopen en in het middelpunt hun eigen kaarsje aan Maria's kaars aansteken. Hierbij zingen we liedjes als

*"Stil nu, stil nu, maak nu geen gerucht
Stil nu, stil nu, 't ruist al door de lucht
Wonder komt heel zachtjes aan
't Kerstkind wil naar binnen gaan
Stil nu, stil nu, maak nu geen gerucht."*

Wij willen u vragen om om 8.30uur uw kind op de gang gedag te zeggen. De juffen zullen de kinderen verder de klas in begeleiden. Dit om zoveel mogelijk rust bij dit mooie, bijzondere feest te behouden.

Het kerstfeest vieren we donderdag 17 december met de kinderen in de klas.

Vrijdag 19 december zijn de kinderen vrij. Om 16uur wordt er in de grote zaal voor de kleuters en ouders het kleuterkerstspel gespeeld door de leerlingen van de 12^e klas.

Ook de kleuters en hun ouders van de andere Vrije scholen uit de omgeving zijn hierbij uitgenodigd.

Driekoningen

De kersttijd omvat een periode van 13 heilige nachten, die begint op de 24^e december, de nacht van de geboorte uit hemelhoogten en eindigt op 6 januari. De dag van het feest van de drie- koningen.

In de oudheid was dit al een belangrijke dag. Zo vierden de Egyptenaren het Osirisfeest: men beleefde dat de zonnegod Osiris in de toekomst in ieder mens afzonderlijk zou opstaan. Dit zou geschiedde wanneer "de ster van liefde" vanuit de hogere werelden naar de aarde zou afdalen. De naam Epifanie, waarmee de 6^e januari ook wel wordt aangeduid, betekent: lichtverschijning uit den hoge.

In de natuur voel je in de kersttijd een soort stilstaan. De zon is op haar verste punt van ons half rond gekomen en begint daarna weer aan haar terugkeer naar het noorden (de zon gaat weer bewegen...). De koningen (of wijzen) volgden de ster. Dit was niet alleen een uiterlijke ster, maar ook de glans van de lichtende ziel die op het punt stond geboren te worden. De lichtglans van het Christuswezen zou zich pas 30 jaar na de geboorte van Jezus vervullen bij diens doop in de Jordaan door Johannes de Doper. Drie jaar lang, tot aan de kruisdood op Golgotha, zou Christus in en door de mens Jezus werkzaam zijn. Hij is het Goddelijke wezen dat een brug slaat tussen hemel en aarde.

Zo zien we twee aandachtspunten voor driekoningendag. Het derde is de bruiloft te Kana, waar Jezus water veranderde in wijn. Het is het eerste wonder dat Jezus verricht en wijst vooruit naar de toekomst van de mensheid waarin de nieuwe innerlijke zon geboren wordt.

Met bovenstaande wil ik schetsen in welk kader het driekoningenfeest plaatsvindt.

Waar het met de kleuters het meest om gaat is Driekoningen zelf: het bezoek van de koningen Caspar, Melchior en Balthasar aan het kindeke Jezus en het brengen van hun gaven.

De koningen kwamen uit het oosten (al het nieuwe kwam uit het oosten) en brachten geschenken mee:

De rode koning Melchior schenkt goud voor wijsheid en inzicht in de goddelijke wereld

- het denken.

De blauwe koning Balthasar schenkt wierook voor gebed, offerbereidheid en de menselijke deugd

- het voelen.

De groene koning Caspar schenkt mirre voor de verbinding van de mensziel voor het eeuwige, de onsterfelijkheid

- het willen.

In de drie koningen wordt de gehele mens gepresenteerd.

Koning Herodes en de vlucht van Maria en Jozef naar Egypte komt in het kleuterspel niet aan bod. Dit komt wanneer de kinderen wat ouder zijn.

Het driekoningenfeest praktisch

De hele maand januari spelen we met de kinderen het driekoningenspelletje. Op dinsdag 5 januari vieren we het feest en eten we een plakje driekoningencake.

Ik welke 3 plakjes cake zullen de bonen verborgen zitten en welke 3 kinderen zullen de hele dag "koning" zijn...?!

Maria Lichtmis

De driekoningenmaand januari brengt ons op dinsdag 2 februari bij het feest van Maria Lichtmis. Het is het feest van het steeds sterker wordende licht.

Na een periode van twee maal veertig dagen: Van het Sint Maartenfeest (het eerste lichtfeest op 11 november) tot aan het Kerstfeest; en 40 dagen ná Kerstmis.

Maria Lichtmis is een vóór-christelijk gekerstend feest. Een feest ter ere van de opstanding in de natuur. De mensen hebben vroeger beleefd hoe het nieuwe leven, de lichtkracht uit het duister van de aarde, moeder aarde, omhoog kwam. Moeder aarde houdt in de midwintertijd haar adem in, om in de stilste concentratie de christusgeboorte opnieuw te volbrengen, waardoor de natuur tegen de zwaartekracht in, in haar opstanding omhooggestuwd kan worden in zonnearmte.

Ook is Maria Lichtmis oorspronkelijk het feest ter herinnering aan het reinigingsoffer dat Maria in de tempel opdroeg, veertig dagen na de geboorte van Jezus. In latere tijden werd het vooral de dag waarop men de kaarsen die een familie gedurende een heel jaar nodig had, liet wijden.

Samenvattend is het grondmotief van dit oeroude feest dat moederaarde het nieuwe licht opdraagt aan de schepping zelf. Zelfreinigend, doorlicht is zij beeld voor ons bezielde lichaam als drager van lichtende geestkrachten, die wij de wereld willen schenken.

Het gaat om ónze aarde, moeder aarde, die ons voedt, die ons leven schenkt, die ons behoedt en ons het levenspad geeft.

Met de kinderen vieren we Maria Lichtmis door alle oude kaarsresten om te smelten en in halve walnootdoppen te schenken. De 'notendop kaarsjes' steken we één voor één aan en laten we drijven in een schaal met water. Ondertussen zingen we alle liedjes vanaf Sint Maarten tot drie koningen nogmaals. Zo sluiten we de vele lichtfeesten van de afgelopen herfst en winter af.

Een oud volksgezegde: *" Het wordt lichter; na Kerstmis wordt het daglicht een hanesprong lichter, na Nieuwjaar een hertensprong, en met Maria Lichtmis een heel uur. "*

Palmpasen & Pasen,

feest van de opstanding, van de vernieuwende kracht

Ieder jaarfeest dat we vieren verbindt zich met een bepaalde stemming, die sterk beïnvloed is door het jaargetijde waarin het feest gevierd wordt. Nu het weer lente wordt ervaart iedereen hoe de natuur weer begint te ontwaken. Vanaf Maria Lichtmis keren de sapstromen in de bomen zich om en beginnen weer naar boven te stromen. De knoppen gaan zwellen, de eerste vogels maken hun nesten, de dagen gaan lengen. Moeder Aarde verschijnt op de jaartafel, want zij is de voedende kracht van waaruit al het leven ontspruit. Al in oude verhalen, zoals bij de indianen, verschijnt zij in dit beeld. In hun scheppingsverhaal wordt verteld dat Vader Zon, Moeder Aarde en hun eerste kinderen de bloemenkinderen, oftewel de plantenwereld, samenkwamen. Moeder Aarde heerst over de vier natuurrijken. Over het aarde- of mineralenrijk en over het rijk van water, lucht en vuur. Haar 'arbeidertjes' zijn de elementenwezens die helpen met het laten groeien, bloeien en de zaadvorming. De dwergen werken in de aarde. De waterwezens of nimfen, helpen vooral bij het ontspruiten van de kiemen. De elfen en lichtwezens helpen rondom de bloemen en de vuurwezentjes rondom de zaadvorming. Als de lente steeds uitbundiger wordt, komt de tijd van Pasen.....

Met palmpasen wordt een palmpaas-stok gemaakt, waarmee de kinderen in een optocht zingend rondtrekken. De palmpaasstok heeft bij de kleuters een zonnecirkel, deze symboliseert de heelheid en de eeuwige geestelijke zon. De eerste en tweede klassers dragen een kruisstok, zonder dat zij zelf nog bewust de lijdenstijd meemaken. De gedroogde vruchtjes aan de stok zijn de drager van de nieuwe levenskracht, de altijd groene blaadjes van de buxus symboliseert het eeuwige leven en het haantje is de aankondiger van de nieuwe dag.

Het plezier in het zoeken en vinden van ontkiemende planten en bloemen in de natuur hoort net zo goed bij het Paasfeest als het zoeken naar Paaseieren. De eieren, en de Paashaas die ze komt brengen, gelden als symbolen voor Pasen. Zij dienen als beelden voor de geestelijke inhoud. Het ei is door de eeuwen heen voor de mensen het symbool voor het ontkiemende leven.

*Pallem, pallem Pasen, Ei koerei!
Over enen zondag krijgen wij een ei
Eén ei is geen ei,
twee ei is een half ei
drie ei is een Paasei!*

Eén ei, een kiem van het menselijke. - Ik is niets, want ieder mens heeft een ander mens nodig. Twee mensen kunnen zich voortplanten, maar drie ei duidt duidelijk op de drie-eenheid van lichaam, ziel geest. Uit het oosten kwam de haas naar ons land gesprongen om hier de Paashaas te worden die ons de eieren brengt. Het is een zachtmoedig dier dat zich snel kan voortplanten. Het heeft geen eigen huis, zijn leger is niet meer dan een klein kuiltje. Hij is altijd op de loop voor vijanden. Het hele land is zijn woning. De haas beschikt over het vermogen zich op te offeren voor een ander. Wanneer een haas wordt achtervolgt, dan gaat een andere haas voor het aan het lopen om zijn vermoeide soortgenoot te redden. Zo is hij tenslotte het symbool voor het Christuswezen, dat zij leven gaf voor de mensheid.

Als wij met de kinderen paaseieren zoeken, die de Paashaas heeft verstopt, spreken we eigenlijk de wens uit, dat ook wij aansluiting zoeken bij de opstandingskracht - levenskracht - in ons eigen leven. Die Paashaas is zo gek nog niet! Hij brengt de eieren omdat hij weet dat, zoals de gouden dooier in de eieren verstopt zit,

het hemelse licht nu in het diepste hart van de aarde gevonden kan worden. En daarom brengt de paashaas ieder jaar weer in de lente deze blijde boodschap met de paaseieren.

Naarmate de kinderen ouder worden, worden ze geleidelijk vertrouwd gemaakt met het lijden, sterven en de opstanding van Christus en het offer dat hij aan de mensheid bracht.

In de kleutertijd, en ook nog de eerste jaren van de onderbouw, ligt de aandacht nog vooral op de beelden en symbolen die met het nieuwe leven te maken hebben.

De lijdensweek of Stille week

De zondag voor Pasen noemen we Palmpasen. In de week die daarop volgt, de lijdensweek, of Stille week. In de Stille week worden de gebeurtenissen rondom de kruisdood dag voor dag herdacht en beleefbaar gemaakt. De dagen van de week hebben hun eigen klank en kleur en stemmen overeen met de zeven planeetsferen: Zondag - de zon, wit; maandag - de maan, paars; dinsdag - Mars, rood; woensdag - Mercurius, geel; donderdag - Jupiter, oranje; vrijdag - Venus, groen/roze; zaterdag - Saturnus, blauw.

Jesus van Nazareth trok de week voor Pasen naar Jeruzalem om daar met zijn discipelen Pesach te vieren, de bevrijding van het Joodse volk uit Egypte. Toen de mensen hem op een ezel zagen naderen juichten ze hem toe als een koning, afstammeling van de grote koning David. De mensen waren zozeer op de buitenkant gericht, dat zij hem niet herkende als de Verlosser en niet zagen dat Zijn Rijk niet van deze wereld was.

Een week later waren het diezelfde mensen die, teleurgesteld en boos, schreeuwden om zijn kruisiging.

"Witte" donderdag was de dag van het laatste avondmaal, "Goede" vrijdag was de dag van de kruisiging. Op "Stille" zaterdag werd het dode lichaam in het graf gelegd en afgesloten met een steen. Hier eindigt de Stille week, de dag erna is zondag, Paas zondag.

Palmpasen praktisch

Palmpasenstok:

Vrijdag 18 maart lopen we weer vrolijk zingend in een lange rij naar buiten met onze mooi versierde palmpasenstokken. Boven op de top kijken de broodhaantjes hun rozijneogjes uit! De linten wapperen en de gouden zonne-cirkel kondigt het naderende paasfeest aan.

Maar voordat het zover is, wordt er eerst ijverig gewerkt om de palmpasenstokken zo mooi mogelijk te maken.

Daarom vragen wij u vanaf maandag 7 maart (uiterlijk vrijdag 11 maart):

Wilt u uw kind het volgende meegeven:

- Een rechte stok van ongeveer 60 cm lang met een scherpe punt (om het broodhaantje op te prikken) en in de punt een inkeping in de vorm van een kruis.
Aan de (onderkant van de) stok graag de naam van uw kind.

Optocht:

Op vrijdag 18 maart april vieren we het Palmpasenfeest met de kinderen. We hebben een feestmaal met vlechtbrood en onze eigen gezaaide sterrenkers.

We lopen met onze versierde palmpasenstokken zingend een rondje door het park. U bent van harte welkom om in deze vrolijke optocht mee te lopen en wel om 12.30u. Wilt u op het plein wachten tot wij naar buiten komen? U kunt dan aansluiten in de stoet.

We willen u vragen om uw kind vooral zélf zijn/haar palmpasenstok te laten dragen:

Het is mooi om te zien wat er gevraagd wordt van het kind om zijn haantje in de top te houden bij het ronddragen. Al een beetje "ik-kracht", zou je kunnen zeggen, daar waar het haantje symbool voor staat. Door als ouder vertrouwen te hebben in dit draagvermogen van je kind, help je hem of haar zich te sterken.

Neem je de stok over van je kind, dan ontnem je hem of haar dat beleven in zichzelf. Ze weten dan ook niet wat te doen en verstoren de concentratie die de andere kinderen nodig hebben.

Dit alles heeft ook te maken met het verzorgen van de eerbiedskrachten, waar in de kleuterklassen veel mee gewerkt wordt.

Paasfeest praktisch

Eieren zoeken:

Op donderdag 24 maart vieren we het Paasfeest. In de groentetuin van Vrij Waterland hebben we een heel goed plekje gevonden, waar de paashaas ons zoeken ieder jaar weer rijkelijk belooft met de mooiste eieren.

We hopen op twee fijne feestdagen en goed weer! Bij slecht weer gaan we eieren zoeken in en om de school.

Voorjaarsverrassing:

In de kleuterklassen geven we de kinderen met Pasen een klein voorjaarspresentje. Dit presentje wordt door de ouders gemaakt. Elk jaar is dit weer wat anders. U hoort t.z.t. wat er gemaakt mag gaan worden.

De kinderen maken een lente mandje dat de dagen tot aan Pasen gevuld wordt met allerlei zelfgemaakte werkjes, tuinkers en eitjes. Met Pasen zal er als verrassing in het mandje voor ieder kind verrassing zitten!

Eventueel wordt er nog een werkavond/ochtend verzorgd.

Pinksteren

Pinksteren vieren we 50 dagen na Pasen, tien dagen na Hemelvaart. Op Hemelvaartsdag wordt het definitieve afscheid van Jezus van zijn leerlingen herdacht. Bij zijn afscheid vertelt Jezus aan zijn volgelingen dat zij de woorden en de kracht zullen krijgen om zijn leer verder uit te dragen. De naam Pinksteren komt van het Griekse "pèntèkostè", dat vijftigste betekent. Het is de laatste dag van de vijftig daagse paastijd, die aanvangt op paaszondag.

Met Pinksteren ontvingen de eerste leerlingen van Jezus de "heilige geest". Die "heilige geest" wordt wel voorgesteld als een duif. Teken van vrede, van hoop en toekomst. Een gelukkige toekomst voor iedereen. De duif is de boodschapper van nieuw leven. Pinksteren is het feest van "op weg gaan".

In de oude volksfeesten werd het mooiste meisje van het dorp door de jongemannen tot pinksterbloem of -bruid gekozen en met bloemen versierd en gekroond. De bloem of bruid symboliseerde het begin van een nieuwe zomer. Het was het beeld van de aarde in bruidstooi, gereed om de Heilige Geest te ontvangen. Maar ook is een gebruik dat de zogenaamde "luikak" gekroond werd als pinksterbruid. De zaterdag voor Pinksteren werd in alle vroegte, met veel lawaai het hele dorp wakker gemaakt door de jeugd. Wie het laatst opstond was de luilak, moest trakteren en werd gekroond. De luilak was namelijk degene die de mysterie slaap had doorgemaakt en zo was ingewijd.

In de kleuterklas vieren we het pinksterfeest vanuit het gebeuren in de natuur en de beleving daarvan. De bloesem gaat bloeien, jonge dieren worden geboren, het leven gaat voort! We zingen van de duifjes in het duivenhuis en van "de fiere pinksterblom".

De oudste jongen en het oudste meisje uit de klas vormen een bruidspaar. Dit Pinksterbruidspaar symboliseert "het huwelijk" tussen moeder aarde en de zon waardoor het land weer vruchtbaar wordt. Allemaal maken we ons eigen bruidskransje van crêpepapier en versieren die met bloemen. (De bloemen zijn zelfgemaakt en symboliseren de scheppende kracht van de mens en het mensenwerk dat nodig is om de wereld een beetje mooier te maken).

We eten bruidstaart en hebben bellen om die we vrolijk laten rinkelen. Buiten dansen we en doen spelletjes rond de meiboom. Een ode aan de lente en een verwelkoming van de zomer!

Tenslotte wil ik u het volgende stukje, dat ik eens over Pinksteren las, niet onthouden. De schrijfster van dit stukje is Nelleke Schiphorst. Zij schreef hoe Juul van der Stok, tijdens een lezing sprak over het "uitstorten van de Heilige Geest" en over de "kleine Pinkerfeestjes" van en in jezelf. De momenten waarop je even "de geest krijgt". Ineens zie je iets, wat je tot dan toe niet zag. Ineens snap je iets, wordt je iets duidelijk, vaak met verstrekkende gevolgen. Neem bijvoorbeeld het afgebeelde eendje, waarin je ook een konijntje kunt zien. Of -zo het uitkomt- het konijntje, waarin je ook een eendje kunt zien. Je kunt er lang op turen, maar ineens zie je het: "het is (ook) anders dan ik dacht." Je ziet iets nieuws in iets dat je al eerder gezien had. Een simpel voorbeeld, maar het is precies Pinksteren. "Pinksteren is het begrijpen van Pasen" zei Juul van der Stok ook. Dat gaat niet ineens, steeds weer zijn er van die kleine momentjes, dat er

een tipje van de sluier wordt opgelicht en je even wat te zien krijgt. Ik hoop dat voor wie dit leest, dit stukje de functie heeft van zo'n klein Pinksterfeestje!

Pinksteren praktisch

Werkavond:

Voor het maken van de rinkelbellen voor de jongens en de rozen voor de meisjes zal er een werkvond of ochtend georganiseerd worden. De datum volgt t.z.t.

Kleding:

Vrijdag 13 mei vieren we het Pinksterfeest. Voorafgaande jaren waren de kleuters vaak, net als de onderbouw, in wit gekleed. Dit jaar vinden we het vrolijk als de kinderen gekleed komen in wit, licht en/of pastel gekleurde kleding. Alleen de bruid en bruidegom dragen jackjes van crêpe papier. Natuurlijk dragen we onze kransen in het haar en rinkelende bellen!

Optocht:

U bent van harte uitgenodigd om om 12.30u in de stoet mee te lopen! Wilt u op het plein wachten tot wij naar buiten komen? U kunt dan aansluiten in de stoet.

Sint Jan

Sint Jan is het laatste jaarfeest van het schooljaar. Het is een blij feest, met bloemenkransen, zang en dans, met vuur en vrolijkheid. We zijn zorgeloos en genieten van zon en buitenlucht. Maar, is dat het? Is dat het hele Sint Jansfeest, met z'n allen gezellig plezier elkaar rondom een vuur? Of is er nog ergens een diepte aanwezig, een onderstroom die we niet direct herkennen?

Laten we eens bekijken wat in het algemeen de jaarfeesten kenmerkt. Het ritme van de natuur, van de aarde, zou je in de eerste instantie zeggen. Een ritme waarin wij zelf meebewegen. Zo ervaren we in de herfst en de winter een weg naar binnen. Letterlijk door ons steeds meer in ons huis terug te trekken, figuurlijk door in toegenomen concentratie ons op onze taken toe te leggen. Overeenkomstig bewegen we in de lente en de zomer meer naar buiten. Tegelijk met het groeien en bloeien van planten en struiken zoeken we meer de buitenlucht op, denken aan vakantie en ontspanning en verliezen onze doelen wellicht even wat uit het oog.

De jaarfeesten nu vormen een soort ankerpunten in het jaar waarin het ritme van de natuur even scherp naar voren komt. Ze maken ons wakker voor wat op dat moment vanuit de natuur op ons toestroomt. Er is echter meer aan de hand. Bij het bewust en doorleefd vieren van de jaarfeesten vindt er nog iets anders plaats. We beleven in onszelf dan juist iets wat recht tegenover de uiterlijke natuur staat. Zo laat het Michaëlsfeest ons inzien hoe we tijdens de afbraak in de uiterlijke natuur juist dan innerlijke motieven of idealen kunnen ontwikkelen. Het kerstfeest op haar beurt brengt ons temidden van de diepste duisternis het geschenk van het grote licht. En het paasfeest, dat het begin van de lente ofwel van het nieuwe leven markeert, laat ons stilstaan bij de kruisiging en de dood van Christus.

Kennelijk is er steeds sprake van een tegenbeweging. Deze tegenbeweging is ook steeds innerlijk van aard, en precies tegengesteld aan het uiterlijke natuurbeleven. Dat is opmerkelijk. Een extra spanningsboog ontstaat hier. Het lijkt erop dat we onszelf innerlijk het sterkst beleven als we met een uiterlijke tegenpool geconfronteerd worden.

Hoe zit dat bij het Sint Jansfeest?

Het is midzomer, de zon staat op haar hoogtepunt aan de hemel. We geven ons over aan licht en warmte, aan strand en water, aan bossen en buitenlucht. We ervaren de ontspanning, het even niet zo nodig hoeven. Daarbij maakt zich vaak een zekere loomheid van ons meester. Zeker als de temperaturen boven de dertig graden komen, worden we enigszins dof in ons bewustzijn.

Sint Jansdag (24 juni) is de dag van Johannes de Doper. Hij was het die Jezus tot Christus doopte in de Jordaan. Hij was het die met zijn grote gestalte zoveel licht en warmte in zich droeg, die zichzelf in dienst stelde van diezelfde Christus. In zijn eigen woorden: 'Hij moet groeien, ik moet afnemen'. (Joh. 3:30)

Sint Jansdag is de tegenpool van de kerstnacht. Het uiterlijke licht en de uiterlijke zonnwarmte staan hier tegenover de geboorte van een nieuw innerlijk licht in de diepste duisternis.

Johannes maakt zijn eigen persoon ondergeschikt aan dit nieuwe licht dat komen gaat. Alsof hij wil zeggen: laat het licht van mijn - en onze uiterlijke zon afnemen, probeer de Christusimpuls (de innerlijke zon) te laten groeien.

Zo is het Sint Jansfeest bij uitstek het feest van de tegenpolen. Het vormt het centrale thema daarin. De natuur treedt maximaal naar buiten. Het is verleidelijk voor ons daarin mee te gaan. Niet alleen door ons aan de zon zelf over te geven (op het strand bijvoorbeeld), maar ook door een sterke gerichtheid op ons aan de aarde gebonden ik (onze uiterlijke zon).

Om onszelf niet te veel te verliezen -in zelfvergenoegzaamheid, in oppervlakkigheid- is het essentieel juist in de Sint Janstijd ons bewust te worden van ons eigen 'innerlijke licht'. Dat probeert Johannes de Doper ons aan te reiken: 'Hij moet groeien, ik moet afnemen'.

Zoals dat ook in de natuur gebeurt: vanaf Kerstmis worden de dagen weer langer, schijnt de zon geleidelijk meer; vanaf Sint Jansdag worden de dagen juist korter, schijnt de zon dus minder.

De periode rond het Sint Jansfeest vormt de tijd van ommekeer. Zowel voor ons persoonlijk, als in de

natuur. Het zijn niet onze persoonlijke successen in de uiterlijke wereld die ons verder brengen. Die doen er in feite niet toe. Uiteindelijk valt dat weg, neemt dat af, precies zoals het aantal uren uiterlijk zonlicht afneemt. Sint Jan roept ons op ons naar binnen te keren, om het vuur en het zonlicht in onszelf te ervaren. Dat is, te midden van alle vrolijkheid en uitbundigheid, de onderstroom in het Sint Jansfeest, De boodschap om het in deze tijd van het je overgeven aan de buitenlucht, van erop uit trekken, vakantie vieren, om dan het innerlijke leven een kans te geven zich te ontwikkelen. Word je te midden van de zomerse ontspanning bewust van de tegenpool in jezelf. Vorm de uiterlijke zonneshijn, die ons loom en dof maakt, om tot een wakkere innerlijke warmte en liefde voor het leven.

Ontdek dat het wezenlijke slechts zichtbaar is in het hart.

Bron: Van herfst tot zomer - Fred Tak

Sint Jan praktisch

Werkochtend :

Op donderdagochtend 23 juni, om 8.30 uur, is er een werkochtend . We willen u vragen, wanneer u op school bent, deze ochtend even te bezoeken om met elkaar bloemenboeketjes te maken voor op het feest.

Hiervoor zijn grote aantallen bloemen en grassen nodig. Wij vragen u hiervoor zoveel mogelijk bloemen mee te brengen. De school vult dit aan. Ook snoeischaars en mesjes zijn handig om bij de hand te hebben. De manden waarin de boeketjes komen te liggen, en de meiboom kunnen versierd worden met wat klimop en bloemen. Strengen klimop hebben we dus ook nodig.

Als de klassenouders zorgen dat voldoende mensen koffie en thee meebrengen, dan wordt het vast gezellig!

Uitnodiging:

Op vrijdag 24 juni vieren wij met de kleuters, hun broertjes en zusjes en ouders, het Sint Jans feest in Leyduin. De kinderen komen deze dag dus niet naar school, maar we ontmoeten elkaar op het feestterrein. U wordt daar om 9.15 uur verwacht. Het is, vanaf de parkeerplaats, ongeveer 15 minuten lopen naar het veld.

Iedereen mag een mooie zelfgemaakte bloemenkrans in het haar dragen!

De juffen zijn die dag gastvrouw, de ouders dragen de zorg voor de kinderen.

Het feest begint om 9.30 uur en eindigt om 11.30 uur. De ochtend ziet er als volgt uit:

Programma (onder voorbehoud):

9.15 uur: Aankomst ouders en kinderen. Ieder gaat naar de eigen klassenplek.

9.30 uur: Wij vormen met zijn allen een grote kring en zingen:

"Sint Jan die komt er an!"

Spel: -Roza, roza bloemen op je hoed.

-De wasvrouwen

9.50 uur: Pauze (lekker eten en drinken op de eigen klassenplek)

10.20 uur: Wij vormen opnieuw met zijn allen een grote kring en zingen:

"Sint Jan die komt er an!"

Spel: -In het midden van de zomermaand.

Hierbij gebruiken we de linten van de meiboom. De klas van juf Rita danst als eerste. Daarna volgt de klas van juf Astrid en de klas van juf Daphne. De klas van juf Ella en juf Madeleen danst als laatste.

Iedereen gaat terug naar de klassenplek, waar er kersen worden uitgedeeld.

11.05 uur: We vormen voor de laatste keer een kring en zingen:

"Sint Jan die komt er an!"

Spel: -De zevensprong

-Ik heb een mooie bloemenmand.....

11.30 uur: Einde.

Na het gezamenlijk opruimen kan iedereen voldaan weer naar huis terugkeren!

We hopen natuurlijk op droog weer. Bij slechte weersomstandigheden wordt u tijdig, via de alarmlijst, gebeld en volgt er een 'gewone' schooldag. De juffen vieren het feest dan met de kinderen in de klas. De taarten die over zijn, zullen we onder de ouders verdelen.

Belangrijk:

- Er worden geen honden op het veld toegelaten.
- Auto's moeten op de parkeerplaats blijven. De grote spullen (voor op het feestterrein) die niet met de fiets vervoerd kunnen worden kunnen donderdagochtend alvast op school worden afgegeven. Zorg dat u vrijdag niet hoeft te slepen met teveel spullen, want het is ongeveer 15 minuten lopen naar het veld. Vanaf de parkeerplaats volgt u de roze strikjes, om op de juiste plek te komen. Soms is het gras hoog en nat, dus stevige schoenen zijn aan te bevelen.
- Van de boswachter mogen de kinderen niet in de bosjes spelen.
- Ook is het van belang dat er niet door de kinderen met het gemaaid gras wordt gespeeld.
- Het is raadzaam uw kind(eren) na afloop op teken te controleren.

We hopen op een mooie zonnige dag, waarop we de zomer feestelijk kunnen inluiden!

P.S. Wilt u zelf zorgen voor een bloemenkransje (of hoedje versierd met grassen/bloemen) voor uw kind?! De kransjes kunt u maken van verschillende soorten grassen (en/of klimop, veldbloemen enz.) die u in elkaar vlecht.

